

---

# INNOVATIONEN LIDER AF *teknologifetichisme*



**Teknologisk innovation** er udråbt som vejen til fremtiden for den danske velfærdsstat. Men vi risikerer at miste innovationens fulde potentiale, hvis vi tror, at innovation nødvendigvis skal lugte af teknologi. Nogle gange kan en sort affaldssæk også gøre det.

---

Af PEDER HOLM-PEDERSEN

**I**nteraktive skoletavler afløser skolekridt og tavlesvamp i de danske skoler. Små robotsæler giver alzheimerpatienter tryghed og nærvær på danske plejehjem. Og elektroniske patientjournaler holder styr på patienters ve og vel i det danske sygehusvæsen.

Skulle du være i tvivl, så er teknologisk innovation og inddragelsen af velfærdsteknologier for længst udråbt som vejen, der skal lede den danske velfærdsstat sikkert ind i fremtiden. Et projekt og en vision, der møder stor politisk opbakning. Ikke bare på det retoriske plan, hvor der næppe findes en politiker, der ikke selv i søvne kan fremstamme ordene 'teknologisk innovation', når der spørges til fremtidens løsninger. Der er også økonomi bag ordene. Eksempelvis afsatte Finansministeriet i 2009 tre milliarder kroner til ABT-fonden (Anvendt Borgernær Teknologi), der frem til 2015 skal investere de mange penge i projekter, der udvikler nye måder at bruge teknologi på i den offentlige sektor.

Fremtiden ser med andre ord lys ud, hvis man er til teknologi og innovation. Og det er Cathrine Hasse, der er professor mso (med

---

"Hvis ikke du **ukritisk omfavner teknologierne**, risikerer du nemt at blive mødt med reaktionen: 'nåhh, er du gammeldags og imod udvikling?' Men det kunne jo også bare være, at man havde nogle andre *erfaringer og ideer* om, hvordan den faglige udvikling kunne udformes."

særlige opgaver) ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Alligevel er hun ikke uforbeholdent begejstret for den aktuelle tilgang til innovation:

"Vi fokuserer for ensidigt på det rent teknologiske aspekt af innovation og risikerer at glemme de mennesker, professionsudøverne, der skal arbejde med velfærdsteknologierne og

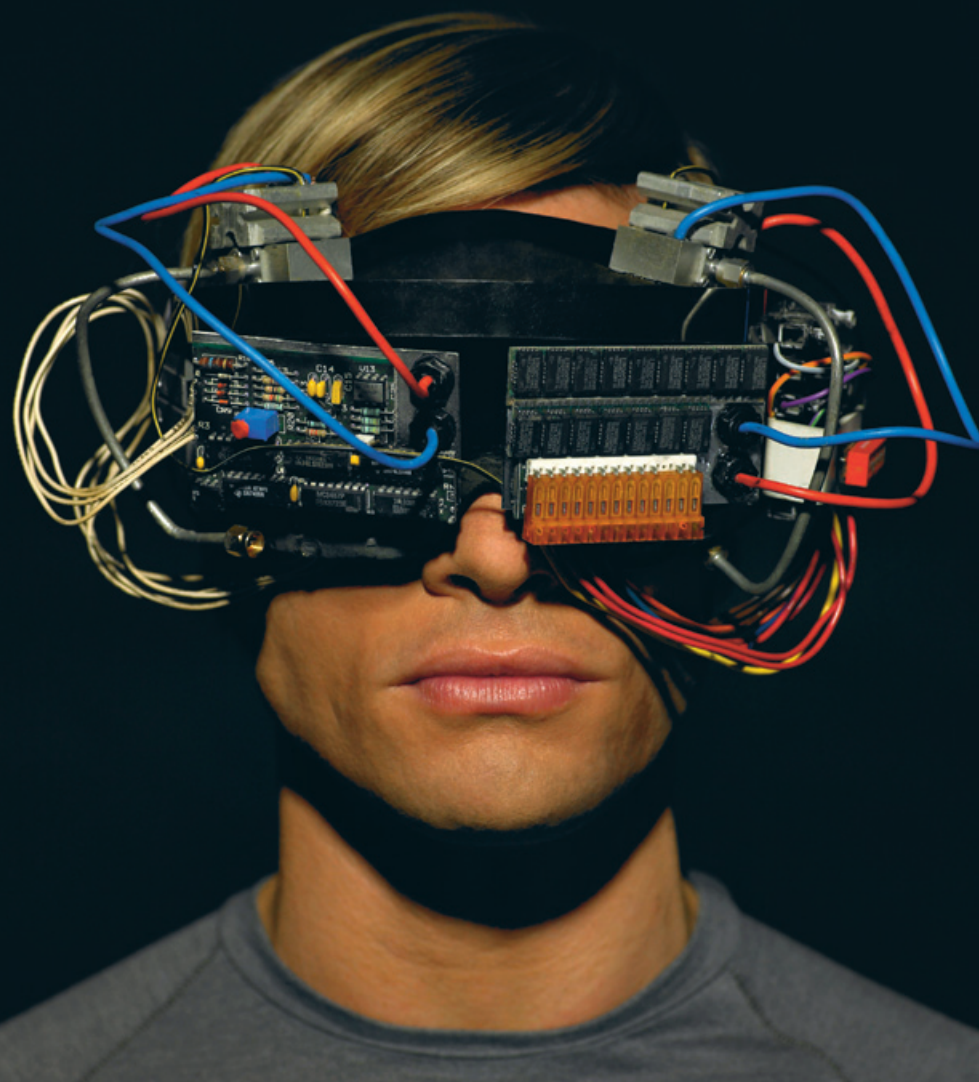
virkeliggøre innovationen. Vi bliver ikke verdens mest innovative velfærdsstat, bare fordi vi investerer i teknologi. Vi må også investere i viden om, hvordan teknologierne ændrer professionernes praksis og udfordrer deres traditionelle faglighed," siger Cathrine Hasse.

Hun står i spidsen for et nyt stort forskningsprojekt, Technucation, der har fokus på samspillet mellem teknologi og professionernes fagligheder og spørgsmålet om, hvordan fremtidens uddannelser for lærere og sygeplejersker skal udvikles i lyset af velfærdsteknologiernes indtog i dagligdagen.

#### En aura af innovation

Cathrine Hasse har længe beskæftiget sig med samspillet mellem kultur, teknologi og innovation og har i flere sammenhænge analyseret, hvordan vores forestillinger om innovation er betinget af en række kulturelle forhold. Hun taler om kulturelle selvfølgeligheder:

"De kommer bl.a. til udtryk i form af den selvfølgelighed, hvormed vi knytter vores forestillinger om innovation til det teknologiske felt. Vi anerkender og forstår umiddelbart teknologiske apparater som innovative, hvorimod andre fænomener har svært ved at komme i den kategori – som om innovatio- >



#### TEKNOLOGISK INNOVATION

Vi må ikke glemme mennesket i den teknologiske innovation. Et for stort fokus på den rene teknologi kan skygge for mange frugtbare perspektiver og innovative praksisser.

nen er indbygget i artefakterne selv frem for i det, vi gør med dem i den praktiske virkelighed. Teknologiske artefakter er nærmest omgivet af en aura af innovation.”

Den tætte sammenkobling mellem teknologi og innovation har nogle uheldige konsekvenser.

”Det giver et meget begrænset billede af, hvad innovation i virkeligheden er og kan være. Hvis vi definerer innovation bredt, som det at skabe noget nyt, der har en værdi, så må vi søge bag om de kulturelle selvfølgheder og stille spørgsmålet: Nyt og værdifuldt for hvem, i hvilke situationer og i forhold til hvad?” siger Cathrine Hasse og fortæller, at når det drejer sig om velfærdsteknologier skal den innovative værdi måles på teknologiernes evne til at indgå i og udvikle den professionelle praksis, så faglige mål bedre kan nås.

”I det perspektiv indbefatter innovation pludselig en masse andre og mere kompli-

cerede forhold end det enkelte teknologiske artefakt, for så må man også medtænke alle de menneskelige, sociale, faglige og øvrige teknologiske forhold, som udgør den praktiske virkelighed, hvor innovationen skal vise sit værd. De forhold kommer man nemt til at overse og underprioritere, når man tror, at de teknologiske artefakter i sig selv er bærere af innovation. Et teknologisk produkt kan aldrig være en innovation i sig selv.”

#### Nu bare med ny teknologi

Som et konkret eksempel peger Cathrine Hasse på de interaktive tavler, også kaldet Smartboards, som mange skoler har investeret i.

”Det blev fra starten betragtet som et selvindlysende faktum, at disse tavler var et innovativt skridt på vejen mod fremtidens skole. Ingen spurgte, hvorfor tavlerne egentlig var en innovation i en uddannelsesmæssig sammenhæng. Kun ganske få havde undersøgt og

forsket i, hvordan tavlerne fungerede i praksis, og hvilke nye faglige og didaktiske muligheder de gav, inden man investerede i dem. Og så kan man jo spørge sig, hvad det egentlig var for en innovation, man købte? Det var ikke en innovation, der var knyttet til det faglige; at man kunne opfylde nye faglige mål, men alene en teknologisk innovation,” siger Cathrine Hasse og fortæller, hvordan man forestillede sig, at den teknologiske innovation i sig selv ville resultere i faglige gevinster og nye værdifulde måder at undervise og lære på.

”Men så enkelt er det ikke,” siger hun. ”Man glemte det faglige perspektiv og læreren, der skal bruge tavlerne. De fleste lærere har selvfølgelig fået et hurtigt kursus i, hvordan man tænder og slukker, og hvad tavlerne rent teknisk kan, men de færreste er blevet undervist i, hvordan man indholdsmæssigt kan bruge tavlerne til at opnå faglige mål. Der er også meget lidt fokus på, at artefakter også har ef-

fekter. Dvs., at inddragelsen af teknologi ikke bare løser et problem, men også ændrer den faglige praksis; lærernes arbejde, deres måde at forberede sig på og organisere undervisningen,” siger Cathrine Hasse.

Derfor har hun og hendes kolleger også set mange og meget forskellige eksempler på, hvordan tavlerne bliver brugt i praksis:

”Der er enkelte selvlærte superbrugere, der har udviklet interessante undervisningsforløb og virkelig udnytter teknologiens potentiale. Men der er også mange, der mest bare føler, at tavlerne er noget, de bør bruge en gang imellem for ikke at være gammeldags, og så begrænser brugen sig for det meste til at tegne lidt på billederne, hente lidt fra nettet og måske bruge lidt power point. I forhold til en traditionel tavle er det jo stort set det samme – nu bare med ny teknologi. Og hvor er så egentlig innovationen?” spørger Cathrine Hasse.

### Technucation

Betyder det, at Cathrine Hasse er en teknologifjendsk maskinstormer, der helst så et velfærds-samfund og en verden uden teknologi? Så langt fra:

”Teknologi er fantastisk og kan være med til at løse en masse af vores problemer. Men hvis teknologiernes potentiale skal udfoldes, kræver det, lidt paradoksalt formuleret, at vi også investerer i mennesker og andre ikke-teknologiske forhold. Den teknologiske innovation må ikke kun ske på teknologiens præmisser. Den skal være styret af faglige mål og vokse ud af de praktiske og faglige problemer, som lærerne, sygeplejerskerne og de andre professionsudøvere møder i deres hverdag,” siger Cathrine Hasse.

Derfor skal der et lag mere med i den teknologiske innovationsproces, nemlig dem, der arbejder med teknologierne til hverdag.

”Det er sygeplejerskerne, lærerne og plejepersonalet, der skal være *drivere* i udviklingen af teknologierne. Det er deres hverdags erfaringer med teknologien, der skal i spil og definere de problemer, som teknikerne skal finde løsninger på.”

Derfor må professionsudøverne lære at forholde sig til teknologi. Det udfordrer deres traditionelle faglighed og kræver nyt input i uddannelserne:

”Med teknologiens indtog i velfærdsprofessionerne ser vi nogle store *clashes* i professionernes fagligheder, der traditionelt har været centreret omkring den menneskelige relation. Her kommer teknologien ind som noget nyt, velfærdsprofessionerne skal lære at forholde sig til. Vi må indbygge mere viden om de her processer i professionsuddannelserne, så de lærer at gå bag om de kulturelle selvfølge-

ligheder og vurdere teknologierne i forhold til det, der er formålet med deres arbejde. At finde ud af, hvordan det kan gøres, er netop et af de store formål med vores Technucation-projekt,” siger Cathrine Hasse.

### ’Nåhhh, er du gammeldags?’

Skal den teknologiske innovation udfoldes til fulde, handler det ikke kun om at uddanne personalet. Det kræver også en anerkendelse af, at brugen af ny teknologi også er forbundet med nye problemer i praksis.

”Jeg siger med vilje problemer og ikke udfordringer, som det ellers hedder på *new speak*, for der er ofte tale om reelle problemer, når ny teknologi skal tages i anvendelse. Problemer, som besværliggør medarbejderes arbejde. Ofte er det svært at sætte ord på

---

”Vi bliver ikke verdens mest innovative velfærdsstat, bare fordi vi investerer i teknologi. Vi må også investere i viden om, hvordan teknologierne ændrer professionernes praksis og udfordrer deres traditionelle faglighed.”

Cathrine Hasse

problemerne, fordi de nye teknologier som en kulturel selvfølgelighed betragtes som vejen frem. Hvis ikke du ukritisk omfavner teknologierne, risikerer du nemt at blive mødt med reaktionen: ’nåhhh, er du gammeldags og imod udvikling?’ Men det kunne jo også bare være, at man havde nogle andre erfaringer og ideer om, hvordan den faglige udvikling kunne udformes,” siger Cathrine Hasse.

På den måde er der en masse indsigter og praktiske erfaringer med teknologierne, der aldrig kommer frem i lyset.

”Vi skal lære at se den menneskelige faktor som en ressource i den innovative proces og ikke som et problem, der står i vejen for den teknologiske udvikling. Når folk påpeger problemer, skal de ikke affejes som gamle brokholder, der er imod al teknologi. De skal lyttes til og inddrages. Deres praktiske og faglige erfaringer med teknologien udgør en kilde til videreudvikling,” siger Cathrine Hasse.

### En sort affaldssæk

Frygten for at blive udpeget som ’gammeldags’ betyder, at mange af de innovative krumspring, som folk gør i deres daglige omgang med teknologien, forbliver i det skjulte.

”Der sker megen nytænkning og innovation, når folk gør noget, som de ikke må. Når de gør noget, som ikke er velset i henhold til de kulturelle selvfølgeligheder, der præger arbejdspladsen. For eksempel det at man ikke altid bruger de teknologiske apparater, fordi de i visse situationer er for besværlige at bruge. I stedet har folk udviklet nogle andre ikke-teknologiske måder at klare opgaverne på. Men det holder man i det skjulte. På den måde skygger vores teknologiske opfattelse af innovation for, at en masse frugtbare perspektiver og innovative praksisser kommer frem i lyset,” siger Cathrine Hasse.

Hun fortæller bl.a. om sine observationer af sygeplejersker, der i deres daglige arbejde, skal benytte en masse teknologiske apparater. Men nogle gange har sygeplejersker bare travlt, og så er der nogen, der gør noget, som de ikke må. Et konkret eksempel: En patient, der ikke selv kan komme ud af sengen, har gjort sin seng våd og skal have skiftet sengetøjet. I stedet for, som det er kutyme, at tilkalde portører og køre hele det tekniske hejseapparat i stilling går sygeplejersken ganske enkelt ud i køkkenet og henter en sort affaldssæk. Hun får patienten lirket op på posen og ved at dreje patienten først til den ene og så til den anden side, kan hun få skiftet sengetøjet.

”Det kan godt være, at det ikke var helt efter bogen, men det var hurtigt, effektivt og ganske innovativt. Den type handlinger foregår hele tiden rundt omkring på arbejdspladserne, når medarbejderne uden at påkalde sig opmærksomhed forsøger at overkomme nogle af de vanskelige situationer, som de teknologiske hjælpemidler skaber. Der ligger et stort innovativt potentiale i at få disse praksisser frem i lyset, så de kan videreudvikles,” siger Cathrine Hasse.

”Det første skridt i den bevægelse er at få gjort op med vores vante forestillinger om, hvordan værdifuld innovation ser ud. Det behøver ikke nødvendigvis at lugte af teknologi for at kunne gøre en faglig og værdifuld forskel.” ■



### CATHRINE HASSE

Professor mso ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Hun forsker i samspillet mellem læreprocesser, kultur, teknologi og innovation og står aktuelt i spidsen for forskningsprojektet Technucation. Se [www.dpu.dk/technucation](http://www.dpu.dk/technucation).

Cathrine Hasse har netop udgivet bogen Kulturanalyser i organisationer på forlaget Samfundslitteratur.